

Amerikkalaisten ja venäläisten kauppa 1700–1800-luvulla

Kalevi Ahonen: From Sugar Triangle to Cotton Triangle: Trade and Shipping between America and Baltic Russia, 1783–1860. Jyväskylä, University of Jyväskylä, 2005. (Jyväskylä Studies in Humanities 38). 470 s.

■ Kalevi Ahosen yleisen historian väitöskirjan aiheena on Pohjois-Amerikan Yhdysvaltain ja Venäjän kaupan ja merenkulun historia. Aihepiiri on luonnollisesti ajankohtainen, kun kyse on talouden ja politiikan verkostoista ja orastavis-

ta globaaliyhteyksistä. Tutkimuksen aikavälinä ovat vuodet 1783–1860. Aikarajaus laajuudessaan olisi vaatinut hieman syvempää huomion kiinnittämistä historiallisiin konteksteihin.

Venäjän ja Yhdysvaltain kaupan varhaista historiaa ei ole yllättävää kyllä kovin perusteellisesti tutkittu. Merkittävimpänä tutkimuksellisenä esikuvana tekijällä on ollut amerikkalainen Walter Kirchner, jonka aihepiiriä koskevia tutkimuksia ilmestyi 1960–1970-luvulla. Ahonen on perehtynyt eri vuosikymmenillä ilmestyneeseen tutkimukseen ja osoittaa tuntevansa sen hyvin.

Tutkimuskohdettaan Ahonen tarkastelee neljästä eri näkökulmasta: (1) kauppasuhteiden kehittymisenä maiden välillä, (2) käsiteltävään kauppaan osallistuneiden amerikkalaisten kauppiaiden ja heidän toimintansa tutkimuksena, (3) kauppamerenkulussa tapahtuneena muutoksena ja (4) kaupan laajuuden ja myös kauppatavaroiden muutoksena. Tutkimuksen rakenne noudattaa mainittuja neljää näkökulmaa. Tosin neljäs kysymys (kaupan laajuus ja kohteet) lavenee kovin monisyiseksi. Siihen sisältyy kuitenkin paljon mielenkiintoista tietoa esimerkiksi laivoista, henkilöistä ja kauppatavaroista. Tutkimuksen päättävä loppuluku on analyyttinen ja onnistunut.

Tutkimusajanjaksona Yhdysvaltain ja Venäjän väliseen kauppamerenkulkuun osallistui 9500 Tanskan salmien kautta purjehtinutta laivaa, joista valtaosa (95 %) oli amerikkalaisia. Amerikkalaisista vientituotteista tärkeimpiä olivat so-

keri, riisi, tupakka, puuvilla ja mausteet. Tärkeimpiä venäläisistä tuontitavaroista olivat hamppu ja kankirauta. Brittiläinen pääoma näyttää olleen ratkaisevassa asemassa kaupan rahoittamisessa.

Yksi tutkimuksen peruskäsite on työn otsikossakin esiintyvä ”kauppakolmio”, triangle, jolla viitataan kaupan suuntaan, alueeseen ja sisältöön. Nimityksen esikuvana on käsite uuden ajan alkupuolen Euroopan, Afrikan ja Amerikan välisestä kauppakolmiosta. Tämän tutkimuksen kolmioita olivat ”sokerikolmio” (Yhdysvaltain itärannikon Uusi Englanti – Kuuba – Englanti – Pietari), joka syntyi 1820-luvulla ja muuttui 1850-luvulla ”puuvillakolmioksi”. Sen sijaan ei oikein selviä minkälainen ”kolmio” vallitsi ennen 1820-lukua. Näin ollen tutkimuksen otsikko ja sisältö ovat jossain määrin ristiriidassa, koska tutkimusajanjakso alkaa jo vuodesta 1783.

Yhdysvaltain–Venäjän kauppa oli osa tuon ajan laajaa kansainvälistä, taloudellista vuorovaikutusverkostoa. Kaupankäynti luonnollisesti heijastui muuhun yhteiskuntaan tuomalla kansainvälisiä virikkeitä. Toisaalta kauppa oli riippuvaista maiden välisistä poliittisista suhteista. Venäjä oli tuohon aikaan tietyllä tavalla hyödyntämistä vailla oleva periferinen ”aarre” – hieman samalla tavoin kuin se nähdään omana aikanamme. Amerikkalaiset puolestaan osoittautuivat yllättävän aktiivisiksi kaupankävijöiksi Itämerellä. He myös välittivät kauppatavaroita esimerkiksi Euroopan maista edelleen Venäjälle. Pietariin

asettui amerikkalaisia kauppiaita, joista eräät kohosivat kaupungin suurimpien kauppiaiden ryhmään.

Tutkimuksen lähdeaineisto on erittäin laaja, kerätty eri maiden arkistoista Atlantin kummaltakin puolelta. Venäläinen alkuperäisaineisto olisi ehkä voinut tarjota uusia näkökulmia, vaikka Ahonen määritteleeekin näkökulmansa ”amerikkalaiseksi”. Runsasta lähdeaineistoa on käytetty kriittisesti, ja rakennetut massiiviset tilastot ovat huolella laadittuja.

Ahonen on tehnyt laajan, oman ilmoituksensa mukaan yhden naulan painoisen tutkimuksen Yhdysvaltain ja Venäjän välisen kaupan ja merenkulun historiasta. Siihen sisältyvän valtavan tieto- ja lähdemäärän vuoksi aihetta olisi voinut rajata enemmän, varsinkin tutkimusperiodin suhteen. Tämän tutkimuksen materiaali antaisi aineksia jopa kahdelle – kolmelle laajalle tutkimukselle. Kaikkiaan Kalevi Ahonen esittää arvokasta, tarkentuvaa, monipuoliseen aineistoon perustuvaa, melko vähän esillä ollutta tietoa tärkeästä aiheesta.

Auvo Kostiainen